
HET FRIESCHE ZONNETJE ¹⁾

DOOR

HENDRIKA KUYPER—VAN OORDT

Amaury VerDoren is door zijn veel oudere nichten Merle als zoon aangenomen en tot erfgenaam van haar goederen bestemd.

Toen de zaak van Amaury's huwelijk voor het eerst werd aange- roerd meende hij dat men Cornelia de Cuyf voor hem bestemd had. Nu was dat niet zoo ongerijmd geweest, bij Aumaury paste Keetje goed. Nancy en Charlotte Merle hadden dan ook wer- kelijk in de eerste plaats aan haar gedacht. Doch Amaury had over zijn jongste nichtje de Cuyf nooit anders dan als nichtje gesproken. En bovendien was er nog iets, dat de Merle's weerhield: huwde Amaury Cornelia, dan zou 't voor de derde maal achtereenvolgens zijn, dat neef huwde met volle nicht. En zij wilden niet nõg eens 't gehoopte kroost met het kwartier VerDoren verrijken.

— Nu hadden de Merles indertijd op de kostschool te Lausanne een vriendinnetje gehad, dat Saartje Bona heette. Zij was een mooi, vroolijk meisje geweest, en er was wat een plezier gemaakt, als zij op Roos en Doorn kwam logeeren. Saartje was met Dr. Phriss, uit Keidorp in Friesland, getrouwd. Eer haar gezin zoo groot werd was zij echter nog meermalen over geweest; ook had zij door cor- respondentie de vriendschap aangehouden.

Saartje Bona bezat een dochter, Francientje. En als zij vond dat 't kind voor haar leeftijd te veel in de zorgen zat, dan vroeg zij bij de oude vriendinnen wel eens belet voor een logeerpartijtje. Telkens, na de tusschenpoos, zeiden de Merles: „Kind, je bent alweer meer op je

¹⁾ Deze vertelling is het eerste hoofdstuk, overigens een geheel op zichzelf staand fragment, van een nieuwen roman van deze schrijfster, getiteld: „Het Zonnetje in het Paradijs”.
Red.

moeder gaan lijken.” Dikwijls echter kwam ’t niet voor, Francientje was het oudste zusje van vele broers, men kon haar thuis nauwelijks missen.

Francientje stamde uit een puik nest, haar moeder was een kloeke, reeë vrouw. Als zij een kleintje had gekregen, was zij zóó weer op de been, en de peuter groeide als kool. Hij liep op tijd, hij praatte op tijd, en dat niet eens erg gebroken. Hij ging op tijd naar school en leerde daar best, zoodat hij ook op tijd overging naar ’t onderwijs in de stad. Zoo was ’t geweest met Meindert, met Ewout, met Roelof en Jan, en Josina. En Wilmpje, het nakomertje, scheen ze allen de loef nog te zullen afsteken. Ze waren heel geen brave Hendriken, maar echte Hollandsche jongens; ze zakten eens door ’t ijs of vielen uit een boom. Doch ze kibbelden zelden onder elkaar, en zouden ’t niet geprobeerd hebben om brutaal tegen hun moeder te zijn.

En dokter Phriss was net zoo’n voortreffelijke man als zijn echtgenoot een voortreffelijke vrouw was; hij genoot dan ook algemeen de achting, zoowel om zijn kunde als om zijn karakter. In later jaren kreeg hij een Fordje, maar in den tijd, toen hij sparen moest voor de studie van zijn zoons, trapte hij bij dagen en nachten de wegen van Keidorp af op een soort oerfiets, die niet kapot kon. Als hij niet te laat met zijn patiënten klaar was, ging hij in den tuin werken, en leerde ’t zijn jongens ook, zoodat de familie Phriss kon zeggen, dat een tuinman nergens voor dient dan om je op kosten te jagen. Maar ’t moest liefhebberij blijven, de vader liet niet toe, dat ’t schoolwerk er onder leed; hij hield zich trouwens stipt op de hoogte van de vorderingen. Zomers ging hij in de vroegte zwemmen met de oudsten, Meindert en Ewout, ergens in een water, een uur ver weg. Maar zoo vroeg kon ’t niet wezen of zijn vrouw was nog eerder op, om thee te zetten en havermout te koken. Direct na ’t zwemmen begon hij dan zijn praktijk; hij zeide dus bij ’t weggaan: „dag moeder” en gaf haar een klapzoen op haar rechterwang. En zij zeide: „dag vader” en gaf hem een klapzoen op zijn linker. Ze gingen beiden aan hun dagtaak en zagen elkaar weer aan ’t middagmaal. Dan zeide dokter Phriss: „Kostelijk eten, moeder,” zij antwoordde met de vraag: „Smaakt het je, vader?” —

Toen Francientje de lagere school had afgeloopen, kreeg zij nog wat privaattlessen van 't Hoofd, die acten had. Maar 't werd niet veel, zij had geen studiekop. Doch ijverig was zij als geen tweede, en zij leerde van haar bekwame moeder huishouden, koken, naaien en strijken, alsmede de groenten wecken, die de broers kweekten in den tuin. Zij leerde ook op het harmonium spelen en zong er bij, frisch uit de borst: „Daar is hij, daar is hij, de lieflijke Mei”, of: „Holland is een heerlijk land”.

Toen zij, een volwassen maar nog heel jong meisje, weer eens bij de Merles logeeren kwam en Amaury VerDoren voor 't eerst ontmoette, raakte zij verliefd op hem. Nu was dat zoo'n wonder niet, op Amaury verliefden meer meisjes; hij was een matte *beau-blond*, met mooie lichtbruine oogen — behalve de partij. Maar tot Francientjes eer moet gezegd, dat zij geen oogenblik de partij in hem zag en niet dacht aan zijn naam of zijn stand of zijn erfgoederen. Zij vond hem een lieven, sympathieken jongen, zij hield van hem, en daarmee uit. Zij deed volstrekt niet onzedig of opdringerig, maar zij liet haar gevoelens toch duidelijk blijken — onbevangen en eerlijk, want dat was zij.

Francientje was kort en stevig gebouwd; aan haar korte armen zaten stugge pootjes, wat beprikt en vereelt, maar dat was niet hinderlijk, omdat zij 't niet te verbergen trachtte. Zij had kleine, donkere oogen, die straalden als sterretjes, een lief donker krullekopje en een warm, bloedrijk teint. En alles wat zij aantrok kleepte haar goed. Zij was hartelijk, tamelijk opvliegend, meer practisch dan tactisch, en met een verborgen zin begaafd om den steen des aanstoots op te speuren, teneinde daarover te struikelen.

— „Wat lijkt Francien toch op Saartje uit den tijd van Lausanne,” zeiden Charlotte en Nancy Merle, „zij is even vroolijk, zij fleurt ons en Amaury heelemaal op. 't Is niet goed voor Amaury, dat hij alleen omgaat met ons, wij verschillen te veel in leeftijd. Francientje is een zonnetje in huis, en je ziet hoeveel zij van Amaury houdt.”

En zij werkten een verloving in de hand. —

— Er was alreede niet veel meer noodig om die tot stand te brengen. De *fougue* van het onstuimige ding sleepte Amaury een-

voudig mee. De streeling van haar oogen stuwde zijn bloed op; hij was toen toch ook nog maar jong. En hoewel hij altijd aan Cornelia had gedacht, en altijd had gemeend, dat zij voor hem bestemd zou zijn, hij uitte dat nu niet meer. Tegen Fransjes felle liefde was hij niet bestand. Haar wil dreef als een machtig fregat op hem aan, en uit dezelfde richting kwamen, als twee kleinere schepen in 't zog van 't groote, de wenschen van Nancy en Charlotte Merle. —

— Intusschen, ook hij zelf vond het jonge, spontane Phrissje een leutig kind, hij liet zich waarlijk niet ongewillig gaan. Zij was wel veel verliefder op hem dan hij op haar, maar dit deed er niet toe, er ware een tevél geweest, indien hij haar met dezelfde uitbundigheid tegemoet zou zijn getreden. Hij kwam haar een weinig zielig, eenzaam of weemoedig voor; dat maakte haar liefde voor hem nog veel grooter. Zij dacht: „Amaury ziet er uit alsof hij niet gelukkig is”, en zij wist maar één oplossing: „dat komt omdat hij nooit een vroolijk familieleven heeft gekend.” Het speet haar allerminst, nu kon zij 't hem vergoeden. Zij zag de toekomst zoo klaar als een klontje voor zich. Op den eersten dag stond daar het luchtkasteel al, waar Amaury VerDoren met den energieken pas van haar vader in rondstapte. Om haar zelf heen was een heele schaar van kindertjes, die alle de gezichtjes hadden van Meindert en Ewout en Roelof en Jan en Wilmpje. En hun vader zag ze aan met de blijde, trotsche blikken van dokter Phriss.

De Merles meenden tevreden te moeten zijn nu 't zoo liep. En alsof zij vreesden, dat de licht weifelende Amaury zich op Francientje bedenken zou, zoodat men weer zonder zonnetje zou zitten, in onzekere afwachting aan welke andere zon het eerstdaags behagen mocht over het leven des rijken jongelings te komen schijnen, deden zij in snelle opeenvolging haar stappen. Want zij hadden niet zonder schrik bemerkt, hoe gevoelig Amaury eigenlijk was voor de bekoring van een jong, bloeiend meisje.

Zij noodigden haar vriendin Saartje dus uit, te samen met haar man, om de vriendschap persoonlijk te komen vernieuwen met het oog op de alliantie. Het echtpaar Phriss nam de invitatie aan, met het verzoek, dat de jonge VerDoren dan eerst in Keidorp zou komen.

Dat gebeurde, Amaury ging, met Fransje. Het was koud en kil geweest in Friesland, toen hij thuiskwam hoestte hij weer. Veel belangrijks vertellen deed hij niet; Francientje had gewild dat hij met haar broers ging zeilen; zij zelf bleef thuis om haar moeder te helpen, want mevrouw Phriss had een van die nachten dóórgeweekt, omdat alles in den tuin tegelijk was rijp geworden. —

— Toen kwam er een wolkje op, een licht schapewolkje maar, dat dra voorbijdreef. Francientje vond Amaury's naam te vreemd, zij wilde hem Han, of Johan noemen, zooals haar vader heette.

— De jongen bloosde toornig over zijn matte teint, en vond het een grofheid van Fransje. Maar hij begreep onmiddellijk, dat hij onbillijk was, want hoe kon Francientje nu weten, dat zijn moeder hem zoo genoemd had, nadat haar zusterszoon, Amaury Merle, was gestorven? Hij antwoordde dus droogjes, dat men familienamen moet eerbiedigen. En toen zij aanhield, zette hij een tragen, maar vasten voet haar dwars, deed doodkalm of hij haar niet hoorde, als zij „Han” zei, en nam er geen notitie van als zij daarom pruilde. Zij gaf het spoedig op; zij zeide: „dan ben je in elk geval mijn lief, lief Doortje,” en kuste hem vele malen. Maar zij had het gevoeld — als iemand, die onder wijkend zand op iets heeft gestooten. —

— Het tweede wolkje was zwaarder, men had het bijna een donderkop kunnen noemen, of althans een meerhoofdig wolkgevaarte. Dat was Francientjes familie.

Saartje Bona had hartelijk geschreven, met haar oude bekende kostschoolhand. Ze kwamen graag. 't Was meteen wát goed voor haar man om er eens uit te breken, want zijn praktijk was ontzaglijk druk. Maar gelukkig was zijn werkkraft ook enorm. Weinig collega's, die 't hem nadeden. — En alsof Saartje vond, dat Nans en Lotje dit wel weten mochten, laschte zij een vrij omstandig relaas in, betreffende een heerenboerenzoon, juist afgestudeerd in de medicijnen, die waarnemen zou. 't Was aardig van hem — zelf had hij ook *vues* gehad op Francientje. Zij besloot met de mededeeling, dat zij met hun vieren kwamen: Meindert en Josien wilden met alle geweld mee om te zien waar onze Frans belandde.

De vier Phrissen kwamen; de kostschoolvriendinnen verheugden zich te samen en Saartjes van-zessen-klaarheid scheen onder den invloed der oude herinneringen te slinken. Dokter Phriss sprak met een Noordelijk accent; hij was een krachtige, stoere man, maar nu uit den koers geslagen, omdat hij vrijaf had. Hij kreeg hoofdpijn van de ongewoonte en ging vroeg naar bed. —

— Zij keken volstrekt hun oogen niet uit, in 't huis op den Steenhoek. Zij hadden Keidorp meegenomen, en exposeerden dat midden op tafel, tusschen 't honderdjarig eetservies van VerDoren. Ze bleven twee dagen, bezichtigden het voornaamste, beklaagden de menschen, die in zoo'n stoffige stad moesten wonen en waren zoo blij als engelen, toen ze weer naar huis gingen.

— Maar een brokje Keidorp bleef nog wel een week lang in Fransjes discours op tafel staan.

.....

— Amaury en Francientje trouwden spoedig en de Merles kwamen voor den eersten en laatsten keer in Keidorp. De plaats onderscheidde zich door geen bijzonderheden van andere gemeenten uit die streek, het doktershuis was flink en ruim gebouwd en Saartje een hartelijke gastvrouw. Men zag werkelijk Francientje in haar, een Francientje tot vollen wasdom gekomen. Zij was niet versleten door 't leven, dat toch zooveel van haar gevergd had, zij scheen tegen allen arbeid en zorgen in te groeien en te bloeien. Zij kwam in haar eigen omgeving veel beter tot haar recht dan bij haar bezoek in de stad: een rijpe vrouw, maar nog jeugdig genoeg om te stralen van plezier in haar gezin. „Saartje heeft zich bijzonder sympathiek ontwikkeld,” zeiden de Merles, „als Francientje 't voorbeeld van haar moeder voor oogen houdt, dan krijgt Amaury een lieve vrouw.”

— Zij zaten aan bij 't bruiloftsmaal met weinig Bona's, veel Phrissen en veel dorpsnotabelen. Zij sliepen, weinig en slecht, op een klaarlichtendag logeerkamer, met een kraaienden haan onder 't raam en in ijzeren piepledikantjes. En stemden kleintjes mee aan in 't Phrissenkoor: dat je er anders van werd. . . . zoo als Frans er uitzag in haar bruidsjaan. —

— Het woning-compromis was tenslotte gevonden in een huis op 't Visvliet, niet al te groot, maar ook niet klein, niet modern, gerieflijk en doelmatig gebouwd. Nu was Francientje toch wel echt, kinderlijk blij, zij zwom in genot om haar eigen kamers en kon haar geluk niet op. Er was genoeg „bewerkelijkheid”, zij hield twee dienstboden en had aanvankelijk in het narijden een dagtaak van gewicht.

Maar 't geval wilde, dat zij al spoedig op twee volmaaktheden stuitte, namelijk toen zij Esther en Minet had gehuurd. Dat waren klassieke normen van wat een meid behoort te wezen. Haar deugdenreeks van onkreukbare trouw, eerlijkheid, zindelijkheid, fatsoen en vlijt liep parallel met een andersoortige en veelal tegenstrijdige reeks van eigenschappen: zacht humeur, inschikkelijkheid en vatbaarheid voor „gezeg”. Esther en Minet waren niet Katholiek, anders zouden zij den *thesaurus Ecclesiae* zoodanig met goede werken hebben vermeerderd, dat alle dienstmeisjes van 't Visvliet er genoeg aan hadden gehad. Maar 't mooiste was, dat zij zich daarop geenszins verhieven, integendeel, alle eer afwijzend, deze toekenden aan haar jonge mevrouw, terwijl zij haar, die wel eens driftig opstooft, met feilloozen tact altijd te kalmeeren wisten — en zelfs dit niet als een diplomatieke overwinning op eigen rekening boekten.

„Van zulke goeie meiden heb ik er aan één genoeg,” zeide Francientje tot de nichten Merle, „ze nemen mij alles uit de hand. 'k Ben 's morgens om tien uur al klaar, 'k weet met mijn tijd geen weg. Van straatslenteren houd ik niet, dat mocht niet voor bij-ons-thuis. Zeg U me maar wat ik zoo'n heelen dag doen moet.”

Dat wisten de nichten Merle niet. Maar zij noodigden Francientje uit om op 't Paradijs te komen, zooveel als zij wilde.

„'t Is goed,” zeide Francientje, „dat doe ik graag, ik ben gewend in een tuin.” En zij nam zich voor: „dan ga ik daar voor allebei de tantes een sjaaltje breien.” Zij noemde Amaury's nichten niet bij den naam, zij waren voor haar haar moeders tijdgenooten. Zij vond ze typen, net menschjes uit een boek, en 't heele laantje een grappig be-
doeninkje.

Zij kocht de wol, zij breide twee oudedames sjaaltjes en gaf ze met zoo'n blij gezicht present, dat de Merles zoo goed niet waren of zij

droegen ze. Zij zat nu iederen dag in den tuin of in den koepel van het Paradijs en babbelde honderd uit over bij-ons-thuis. 's Avonds kwam ook Amaury daar, en Fransje stoeide met hem in 't pad. „O Doortje,” zeide zij, „k heb zoo lang gezeten, laten we wat op 't land gaan.” Veel vlugger dan hij kreeg zij 't brugje van den ketting,forsch draaide zij 't om en buitelde van 't bruggehoofd af in 't gras. Zij liepen 't groene pad af tot aan de wetering, en terug, tot 't hooge hek aan den Dijk, ongeacht de, overigens doodgoede, koeien. En nog eens, en nog eens weer — want ook Amaury vond het prettig om zoo samen met Fransje door 't koele weiland te gaan.

Maar in dien tijd viel er iets voor, dat Amaury nooit te weten kwam, want Charlotte en Nancy spaarden hem 't verhaal, en Francientje durfde er niet van te reppen, wat zij eens op een middag deed.

Zij was vroeger dan anders op 't Paradijs gekomen en binnengegaan met Amaury's sleutel. Zij was gauw klaar met het tuintje rond te loopen; zij bracht de stoelen vast buiten, maar zeide tot zichzelf: „zitten kan ik nog lang genoeg.” Zij stond een tijdje over de leuning van 't balcon en tuurde in de sloot, of zij ook vischjes zag. In den koepel bleef zij kijken naar de teekening van den jongen in den bokkenwagen, dacht: „wat lijkt dat baasje sprekend op mijn Doortje,” maar legde geen verband. Want menschen, die zij niet zelf gekend had, konden voor Francientje geen persoonlijkheid verkrijgen, wat men haar vertellen mocht van de familie van vroeger ging 't eene oor in, 't ander oor uit. — Daarna ging zij wat snorren in de zijkamertjes; de keuken zat dicht.

Ook de oude speelkast zat op slot, als altijd. Maar Francientje dacht: „daar wil ik dezen keer toch 't mijne es van hebben.” Onder den handdoek naast 't waschfontejntje hing een sleutel aan de kram; zij nam dien, en hij paste.

— Een vergane lucht kwam haar tegemoet, droog, en in 't geheel niet onaangenaam, alsof men een kruidendoos opendeed, waar de zon op heeft geschinen. Het eerste, wat haar oog trof, was een serviesje, keurig geschikt; de soepterrine in het midden; de dekschalen, rechts en links, geflankeerd door de sauskommetjes, met de steenen lepeltjes er in; de stapels borden, soort bij soort; de schotels tegen den

muur gezet, zooals alles behoort te wezen in een pronte kast. — Door de veelheid der broers waren de zusjes Phriss nooit aan een eigen serviesje toegekomen, en Francientje blikte er thans naar in kinderlijk welbehagen. Maar 't stond hoog, en zij durfde er niet bij te klimmen.

Geheel afzonderlijk op een plank, op een houten stellaadje, stond het scheepje, dat veertig jaar geleden voor 't laatst gevaren had, hier, in de sloot. Het leek zóó broos, zóó droog, of 't in de open lucht verstuiven zou. Maar 't was nog zoo goed als gaaf, geen ra'tje was afgeknaapt, geen geteerd touwtje verscheurd. Alleen 't wimpeltje hing verrafeld. Het sloepje, onvermist, was te vinden waar het hoort: een kleuterding, de holle helft van een houten peultje, een bootje, dat op den vinger wipt, en vaart in een kopje. Het kajuitje was netjes in de verf, en als men goed keek zag men achter de raampjes de gordijntjes nog, met een kleinduimpje van een bloempotje er tusschen in, een frisch gebleven geranium van roode en groene kraaltjes, geregen aan een filigraantje. Aan 't roer, zelfstandig op zijn voeten, den Zuidwester op 't hoofd, in houten kleeren, strekte de schipper zijn handen uit naar de gedraaide spaakjes, met koperen knopjes, van 't rad. En mogelijk zat binnen in 't roefje ook nog een houten schippersvrouw, en breide, op heusche naalden, een schipperstrui voor haar man.

Francientje vond er niets opmerkelijks aan, ook haar broers hadden scheepjes gehad. Zij las, in houterige lettertjes — *de Vrouw Joanna*, doch ook dit sprak haar niet toe. Zij dacht: „'t is een vergaan dingetje, als je er naar kijkt valt het in mekaar,” en zij raakte het scheepje met geen vinger aan. Maar zij gaf toch toe: „'t is anders fijn van makelij geweest.”

Een plank lager weer stonden twee haspeltjes van ongeverfd hout. Francientje wist waarvoor die dienden, zij had het afwinden der zijde van de cocons wel eens gezien. Want de gele schat in de Japansche doos groeide immer nog eenigszins aan, als hadde men het ideaal der twee Lyonneesche japonnen volstrekt niet prijsgegeven. Nog hielden de *bergères* zijderupsen, doch weinig in getal en niet elken zomer meer.

De doozen met de vlinderverzameling trok Francientje een weinig vooruit en keek door de deksels. „Net glazen doodkisten, hoe kan

iemand daar nu plezier in hebben gehad." Ze vond het griezelig en wreed, dat men eenmaal die beesten had opgeprikt aan spelden, en concludeerde: „aan de jongens thuis zou Vader daar nooit permissie voor gegeven hebben.”

Zij schoof de doozen terug, precies in 't vierkant op de plank, dat zwart was gebleven. Maar op den grond in de kast stond iets dat haar aantrok: een kist met een croquet spel.

„Dat is wat,” dacht Francientje, „de tantes hebben mij nooit gezegd, dat hier spellen zijn. Zou ik 't er uit durven halen?”

Zij sleepte de kist in 't kamertje, zij duwde eens aan een boogje en wrikte aan de stokken in de hamers: alles was stevig. Zij liet de kist daar staan en droeg 't spel naar den tuin.

Nu kwam het croquet spel van Amaury Merle nog eenmaal buiten, in de zon. En daar de ruimte van 't pad geen speling toeliet, sloeg Francien de bonte paaltjes in, nagenoeg op dezelfde plek als Vincent en Amaury dat gedaan hadden, wanneer zij hier kwamen croquetten met hun zusjes. Zij sloeg ook de poortjes in, zachtjes en voorzichtig, en ging op haar eentje aan 't spelen. Zij speelde met drie ballen, de groene heette Ewout, de roode Wilmpje, de witte was Frans zelf. Maar zij deed doodeerlijk, en gaf aan ieder gelijke kans. Zij sloeg Francien wel driemaal weg van 't middelpoortje: dat wordt dubbel opgezet en vormt een lastigen pas. Zij verleende aan Wilmpje geen faciliteiten omdat hij de jongste was. En net vloog Ewout de laatste twee poortjes tegelijk door, hij lag vlak bij den paal, hij had hem, zijn volgende beurt — toen Nancy en Charlotte Merle kwamen.

„O. . . . Francien. . . . wat doe je!”

„Ik ben erg voorzichtig, tante Charrie,” interpreteerde Francientje den klank der stem, „ik denk er wel om, ik heb nog geen eenen keer in de bloemen geslagen.”

„Hou onmiddellijk op. . . .”

Zij bleven bij de tuindeur staan en Francientje begreep er niets van. „Ik wil wel ophouden, tante, maar U moet heusch niet denken, dat ik niet voorzichtig ben. U kunt gerust kijken, er is nergens een bladje geknakt. En als 't is om 't grind, dan zal ik dat netjes bijharken.”

„’t Is om ’t spel . . . dat is nooit meer uit de kast geweest.”

Bleek stonden zij daar, en trilden. Zij leken, één enkel oogenblik, zielige oude mensen. En Francientje, die gauw boos werd, kreeg iets op de lippen van: „teuten.” Maar zij bedwong zich en zeide vriendelijk: „Ik wist heusch niet, dat ’t niet mocht; ’t is misschien erg brutaal, dat ik in de kast ben geweest, maar ik heb zoo’n behoefte aan een beetje beweging, en een spel is er toch om mee te spelen.”

„’t Is het spel van Amaury, die dood is . . .”

. . . . Dat klonk Francientje als een donderslag in de ooren. En hoewel haar thans eensklaps een licht opging, zoodat zij verband kon leggen tusschen haar daad en ’t portret met de wonderlijke gelijkenis — zoo werd zij toch even bleek als de Merles. Want: „Amaury die dood is . . .” het klonk zoo verschrikkelijk.

Zij probeerde zenuwachtig om de poortjes uit te trekken. Zij hoorde aldoor, als een voorspelling: „Amaury, die dood is.” En in haar angst vloog zij resoluut tegen ’t obstakel aan.

„O, U meent Uw broer — ja, maar dat wist ik niet, hoe kon ik dat nu weten! U heeft mij nooit gezegd, dat niemand meer aan zijn spel mocht komen. Als U zegt: „je had uit de kast moeten blijven, ’t is heel brutaal” — dat is wat anders, dan heeft U gelijk. Maar als U zoo boos bent over dat spel alleen, dan bent U onbillijk.”

„Ga weg,” zeiden de Merles, „wij zullen ’t spel opruimen.”

Zij wilden haar niet aanzien. Zij rukten aan de ingeheide paaltjes; van de scherpe punten der boogjes veegden zij zorgvuldig de aarde af, eer zij ze binnen droegen. Zij legden die, samengevoegd, onder in de kist. Zij ruimden ’t spel precies zóó op als men ’t haar den eersten keer had geleerd, toen zij kinderen waren. De hamers vlijden zij om en om, den hamer naar buiten, den steel naar binnen; de bonte paaltjes, naast elkaar, in ’t midden. Maar toen, ’t laatst, de ballen er in moesten, ontbrak er één, want na dat „ga weg”, was Francien kwaad geworden en had Ewout een ongemakkelijken slag gegeven.

Waar hij beland was? Ja, waar? Francientje had kracht in haar armen, de randen waren dicht begroeid en Ewout had „groen” gehad. Maar Frans hielp dadelijk zoeken en was even blij als de tantes, toen hij uit de steenbreek voor den dag kwam. De kist stond vóór de

kast. 't Was zwaar genoeg om haar, vol, over den drempel te krijgen. De Merles duwden en wipten, zij wrikten wat naar rechts en wat naar links en zouden er ook wel gekomen zijn. Maar incens lag Francien op haar knieën, met haar hoofd onder de plank van de vlinders, en zeide, dat zij jonger was. Zij schoof de kist met een zetje tegen den kalken achterwand. En, warm van 't bukken, haar krullen over haar gezicht, zeide zij nederig: „ik zal gerust nooit meer in de kast komen, tante Nans en tante Charrie — hangt U den sleutel maar weer naast 't fonteintje, om te laten zien, dat U mij vertrouwt.”

— Zoo werd het croquet spel van Amaury Merle opnieuw ter ruste gelegd. En zijn zusters sloten het geschonden graf.

.....

— In het tweede jaar van haar huwelijk gingen Francientjes mondhoeken omlaag trekken en zij kreeg iets brommigs in haar stem. Zij werd nog kleuriger van teint, en ook zwaar van figuur, want Esther gebruikte nu drie kookboeken tegen elkaar en Minet had 't zich tot plicht gesteld om aan mevrouw haar ontbijt op bed te brengen. Haar stugge handjes vertoonden natuurlijk geen eelt of prikken meer. Maar ze waren daarom niet aardiger, en Francientje kreeg de gewoonte om ze zich naast 't lijf te houden, met den binnenkant naar buiten, gelijk de pootjes van een mol. Zij kleepte zich duur, en ook smaakvol, want zij pleegde breed overleg met Amaury en kocht geen stuk zonder hem. Doch zij werd er vooral niet knapper op.

Zij ging tamelijk dikwijls in Keidorp logeeren; haar man betrok dan zijn onveranderd gelaten kamers weer bij de Merles op den Steenenhoek. Haar ouders en haar broers zeiden: „Frans is onze Frans niet meer” — maar niet zoo, dat zij 't hooren kon, want zij wilden haar geen erg geven.

En eens, 't was in den voorzomer, zij zat in de huiskamer bij haar moeder, die maakte aardbeiëngelei, en wilde zooveel potjes meegeven voor Amaury als Frans maar wilde — want zóó kocht je ze niet in de stad. . . . toen zeide Francientje opeens: „Moeke, ik geloof, dat ik daar nooit zal aarden. Amaury is een schat, hoor — maar hij is zoo anders dan wij hier. En die familie van hem, 't zijn allemaal

beste menschen, maar ze zijn zoo wonderlijk. Nu wonen ze toch in zóó'n stad — maar wij hier buiten zijn nog veel beter bij. En daar in dat laantje, daar is het nog net als honderd jaar terug, en dat vindt Amaury juist heerlijk. Ik weet soms niet of Amaury meer houdt van tante Nans en tante Charrie of van mij, want ik ben zijn vrouw, natuurlijk — maar zij verstaan hem beter. Ze zijn — en Francientje zocht het woord — ze willen mij zoo deftig hebben. En 't is net of Amaury achter mijn rug daarover met ze praat." Fransjes kijkers liepen dof onder en ze zei: „de tantes zijn 't zelf met mij begonnen en nu lijkt het wel of zij mij een rouwkoop vinden. 'k Geloof, dat zij achteraf toch maar liever die nicht Keetje voor Amaury hadden gewild."

„Kom kind," zeide haar moeder, „haal je toch geen nesten in je hoofd. Ik ken Nans en Lotje immers veel te goed."

Francientjes rood gezichtje was donker van bedroefdheid geworden, en de moeder dacht: „Frans is zenuwachtig van 't niksdoen. Ik zou in haar plaats net zoo geworden zijn. Lotje en Nans zijn vast wel lief voor haar, daaraan ligt het niet. Maar zij begrijpen haar aard niet. Als zij nu maar kinderen kreeg — ja, als Frans maar een kleintje had, misschien is het dat alleen."

Zij schreef er intusschen eens vertrouwelijk over aan Charlotte, want zij beiden waren even oud, en Lotje was op school eigenlijk haar vriendin geweest. En Lotje schreef terug, vertrouwelijk, maar veel korter, dat Francientje ook hoegenaamd geen moeite deed om zich wat aan te passen en 't altijd voor liet komen of alles bij haar thuis beter was.

* * *

Eindelijk werd er aan Amaury en Francientje toch een zoontje geboren. Dat werd Lambertus Vincentius gedoopt, naar zijns vaders vader, en Francientje verzette zich niet. —

— Het was zoo'n schattig jongetje, zoo gezond en zoo zoet. Het begon al vroeg te lachen en te kraaien, het kreeg een blond kopje en Francientje zeide om deze reden, dat het op haar broer Ewout leek. 't Viel niet uit te maken, er zijn veel blonden in Nederland en het opmerken eener gelijkenis behelst nu eenmaal een subjectieven factor.

De moeder echter was vast overtuigd, en zij stelde zich voor Lambertus Vincentius schadeloos door hem heimelijk wel eens Woutje te noemen, want Ewout was thuis haar liefste broer geweest.

Het kind was in den nawinter geboren, en toen een zacht voorjaar volgde, nam zij hem iederen dag mee naar het Paradijs. Dat was niet verstandig. Zij had hem beter voor 't open raam kunnen zetten, zij had beter met hem op 't Visvliet heen en weer kunnen rijden, te midden van de kaas- en tabaksgeuren, tusschen de balen en stukgoederen door. Zij had hem beter in een roeibootje kunnen leggen om op den Plas te varen of een hangmatje knooien en een priëel voor hem planten op 't dak. Zij had alles beter kunnen doen dan hem iederen dag medenemen naar het Paradijs.

Het kind bezat drie binnen- en vier buitenmoeders. Want Esther en Minet, die feodale maagden, vergaten haar staat van hoorigheid en verlieten de plaats waar ze staan moesten, om almaar bij 't jongetje te kijken. Ze haalden hem soms wel stiekum uit zijn wieg, om de beurt — terwijl één van tweeën op wacht stond. Als hij 's nachts hilde, konden zij niet in bed blijven van angst dat hem iets schelen zou, ze gingen niet weer slapen voordat ook hij weer sliep, Amaury en Francientje hoorden ze boven hun hoofd heen en weer loopen. Zij noemden hem correct: „Baby”, want zij hadden gevoeld, dat er bij den voornaam iets schortte.

Voorts waren er, met verkregen rechten, de nichten Merle, want die hadden een prachtige uitzet gegeven, en Francien, die eerst alles zelf wilde naaien, had in 't eind aanvaard. En ook de Cuyven konden zich niet weerhouden, maar trokken op 't tuintje aan, als zij wisten, dat 't kindje er was. Met de nichten de Cuyf maakte Frans intusschen geen omslag: zij mochten 't jongetje nooit eens dragen of op schoot hebben, zij mochten amper aan den wagen duwen. En op hygiënischen grond verbood zij strikt om hem ooit een kusje te geven. De goede dikke Aura trok er zich niet veel van aan, zij pakte zijn beentje en zei: „dan hier maar.” Doch Keetje schoof schuw terug.

Toen zijn gezichtje wat vorm begon te krijgen, toonde het in iedere lijn de gelijkenis van den vader, hij had denzelfden stand van de oogen, de zuivere trekken, het matte teint, dat toch volstrekt geen

bleekheid is. En zijn blonde haartje was zijdezacht. Als men Ewout Phriss naast hem zag, die bij de opvoeringen van 't Selskip voor *Kening Aldgillis*, voor Radboud of voor een Viking had gespeeld, viel het zelfs Francientje niet makkelijk om in haar zoontje het evenbeeld van den geliefden broer te blijven zien. Dus vluchtte zij in vagere termen: „Maar in zijn heele *type* is het toch een echt Phrissje.”

„Frans,” zeide haar moeder, „waarom zeg je dat toch? 't Is immers sprekend Amaury. En 't is toch een goed zoon, die naar zijn vader aardt.” Maar Francientje wilde het niet toegeven. Zij wilde hem ook geen Vincent noemen, zooals de anderen, zij zeide: Bertje.

* * *

Het moederschap had Francientje feller, niet zachter gemaakt, strak en onrustig; zij hield het voorbeeld van haar moeder niet voor oogen. Maar voor deze had 't ook anders gestaan, één vrouw had zeven kinderen in onverdeeld bezit gehad, en hier wilden vele vrouwen samen één klein jongetje deelen. Francientje verveelde die belangstelling, zij besepte in de verste verte niet wat voor de vier ongetrouwde nichten de geboorte van 't kindje beteekende, het nieuwe lootje, het mannelijk telgje, in haar stervend geslacht. Zij vond die drukte misplaatst, had bij haar thuis de familie ooit zoo overdreven gedaan? Zij werd nerveus en vinnig, zij geleek een poes, welker jongen men te veel in handen pakt: dan neemt zij de kleintjes in den bek en draagt ze weg. Zoo had ook Francientje haar kindje wel willen wegdragen en verstoppen. En toch trokken de Cuyfjes zich spoedig terug, beschaamd en teleurgesteld; en waren de bemoeiingen van Nancy en Charlotte Merle volstrekt niet hinderlijk of opdringend.

Maar de duistere macht van den aanstoot zoog Francientje als een magneet naar 't Paradijs, strijk en zet elken dag dat 't mooi weer was. Zij rekende zich daartoe verplicht aan de gezondheid van 't kind en had bovendien het handvest harer rechten in de uitnoodiging der Merles, in den aanvang gedaan. Zij ging met wrok, maar zij ging. „Ik zou niet altijd naar dat malle laantje hoeven als ik zelf maar een tuintje had voor Bertje. Waarom hebben de nichten dan ook een huis voor ons gekocht, dat geen meter tuin heeft? Zou dat geweest

Zevende Kerstboek 12

zijn om revanche te nemen. . . . omdat ik Roos en Doorn niet hebben wou. . . .?”

Zoo peinsde zij dikwijls, als zij in 't keukentje pap kookte voor Vincent op 't ouderwetsch en recalcitrant fornuisje. „Wat maken tante Charrie en tante Nans 't zich toch moeilijk met al die tuinen en huizen en wat kost het een geld. Maar zij hebben ook nooit iets anders uitgevoerd dan haar goed beheeren, en zij hebben 't alleen voor zichzelf gedaan. Wat een verschil met Moeke is dat, Moeke heeft geleefd voor anderen. Waarom zouden de tantes alles toch aanhouden? Zou het later voor Bertje wezen?”

Francientje ging eens met 't kind thuis logeeren en kwam terug, nog strakker en onrustiger. Meindert en Ewout waren getrouwd en hadden een eigen praktijk, in dorpen, aan Keidorp gelijk. De schoonzusters logeerden tegelijk met Frans in 't ruime doktershuis: zij prezen Amaury's jongetje als een lief fijn ventje, maar dat vleide en troostte de moeder niet.

Zij verheelde nu niet langer, dat zij niet gelukkig was. Zij bedierf Amaury zijn plezier aan 't kind, waar altijd de onaangenaamheden over kwamen. Als hij door Francientjes oogen had moeten kijken, dan had hij Vincent nooit anders gezien dan als een twistappel, gevallen van den ongeluksboom, die zijn familie heette. Fransje leefde thans bij 't ultimatum, wanneer Amaury vriendelijk poogde te schikken, dan dwong zij hem tot 't kiezen van partij. Hij weifelde en zweeg. Dan stikte Francien bijna van boosheid en verdriet en zeide, dat hij neerzag op de Phrissen, omdat hij een verstokte aristocraat was — inplaats van respect te hebben voor flinke energieke menschen. En de nichten stijfden hem nog in zijn hoogmoed. Dat bleek toch duidelijk: nooit wilde hij met háár over de nichten praten, maar omgekeerd deed hij 't zèker — achter haar rug en zij begreep best in welken toon. Hoe kon dat bestaan, als man en vrouw niet één lijn trokken — zouden al haar broers zoo goed terecht zijn gekomen, allemaal flinke, degelijke, bekwame, oppassende menschen in de maatschappij — als haar vader zoo gedaan had tegenover haar moeder?

— Hij was allang misselijk van Francientje haar voortreffelijke

broers en gaf in vrede maar geen antwoord meer. Zij wiede nog wat rond, omdat zij nu toch eenmaal keef, want tenzij zij zich bepaald driftig had gemaakt, hield Amaury's reserve haar nog wel in toom. Maar hij bleef somber zwijgen. En in de leege stilte, die Fransje niet dragen kon, zocht zij de rots der ergernis, om zich daaraan te pletter te stooten: „Als hij de Phrissen dan te grof en te forsich vond naar zijn zin, waarom was hij dan niet in zijn eigen familie getrouwd, net als zijn vader en grootvader?”

— Zij verzoenden zich telkens wel weer. Francientje raasde zachtjes nog wat na, tot zij plotseling spijt kreeg en, zonder overgang, Amaury begon te kussen. Dan brachten zijn vriendelijke stem en rustige manieren haar weer geheel tot zichzelf en haar vertrouwen in hem was bijna hersteld. Want nog altijd geloofde zij dat Amaury haar tegenover de heele wereld verdedigd zou hebben — als de nichten maar niet zoo'n voorsprong hadden gehad.

— Maar soms, een oogwenk maar, en als onder een zoeklicht — dra schuift 't duister weer over de plek — zag zij den toestand zooals die was. Dan vergeleek zij de vaste, rustige liefde tusschen haar ouders met datgene, wat, op zijn best, haar huwelijk met Amaury was geweest. De vlam was zoo goed als uitgedoofd, 't klein minnespel zoo goed als gedaan. Er was niet veel meer over dan een kregelge vrouw, en een man die geduld had.

En, altijd weer, bracht zij haar broeders als krijgers in 't veld tegen de nichten van Amaury. Elk klein geschil moest een soort *clan*-oorlog worden. Altijd weer nam zij dat bittere woord: „de nichten” in den mond, als een verwensching of een wraakformule. Want in haar beperkte zelfkennis besefte zij wel zooveel, dat zij in de voorhoede de achterhoede bestookte; in de nichten Merle, die rechten hadden op Amaury's kind, de stille Keetje, de rechtelooze, die haar uit den weg trad. Francientjes kortzichtige maar scherpe blik vermocht als geen andere het naaste terrein te overzien. Zij wist, dat zij in nicht Charlotte en nicht Nancy altijd weer nicht Cornelia haatte. Want zij wist, veel klaarder dan Amaury zelf, dat hij alleen zijn nichtje Keetje tot vrouw had gewild.

En, vreemd om te zeggen, dat krenkte minder haar gevoel als

vrouw, dan haar *clangevoel*. Het was veel meer ergernis dan jaloezie. Het stak haar als een belediging voor haar vader en haar moeder, voor Josien en de vrouwen van Meindert en Ewout. Het bracht heel haar *clan-trots* in opstand, dat zij, de zuster van haar broers, zoo'n ferm Phrissje, het aflei tegen zoo'n bleeke Cornelia — enkel omdat haar moeder Verdoren had geheeten.

* * *

De verhouding verliep van kwaad tot erger in de jaren dat Lambert Vincent een dreumesje was, dat op 't Paradijs in de komboomen kroop en zijn paardje trok door 't grind. Want Francientje bleef in 't tuintje komen, half uit haar recht- en plichtsbesef, en half om te plagen. Dan ging zij moederzielalleen op 't balcon boven de sloot zitten en staarde naar de verre voorbijgangers op den Dijk, met haar handwerk in haar schoot, waar niemand haast of belang bij had. Want Vincent kreeg alles, nooit vielen er kleertjes voor hem te naaien. En de Merles zaten voor den koepel in 't pad, en hielden 't oog op 't jongetje.

Natuurlijk waren tusschenin nog wel goede tijden, van vrede of bestand. Dan kwam ook Frans in 't tuinpad zitten en babbelde weer; van Vader en Moeke en Ewout zijn dochtertje. Of zij kroop neuriënd tusschen de struiken, de kleine achter haar rokken aan. Want bessensplukken gaf haar oude herinneringen van geluk, ook op Keidorp was een bessentuin geweest. Dan was de goede opwelling niet zeldzaam en zij vroeg: „mag ik in de keuken wat versche bessensap voor U maken, tante, en ook wat gelei? De vrouw van Meindert had zoo'n heerlijk recept. . . .”

— Maar omdat zij er de vrouw van Meindert weer uit proeven moesten, smaakte de bessengelei de Merles niet.

* * *

— „'t Gaat zoo niet langer,” zeide Francientje op een dag tot Amaury, „mijn leven wordt bedorven en jouw leven wordt bedorven. Wij moeten verhuizen naar een andere stad.”

Hij keek haar aan of zij niet wijs was geworden. „Zoo,” zei hij toen langzaam, „wou je dat? Dat zou mij wel mooi staan. Dat zou een aardige manier wezen om Charlotte en Nancy al haar goedheid

te vergelden. Weggaan. . . . nu we zoo aan elkander gehecht zijn geraakt. Nu ze niet meer kunnen buiten mij en 't kind. En dat alleen omdat 't jou belieft haar het leven zuur te maken. En denk je dan, dat zij in die andere stad mij weer een huis en een positie geven zullen? Jij — die toch al die jaren mee van de weelde hebt geschept?"

— Nu zag Francientje ook hier den slagboom weer vallen en zij bleef er wanhopig bij staan. En toch was zij eerlijk genoeg om te begrijpen, dat 't ook niet te vergen viel. Hoe kon Amaury nu ooit voorgoed weggaan uit de stad? „Hij is in zijn recht,” besloot zij met haar nooit falende bondigheid. „Dat kan wel, — dat *is* zoo — maar *ik* houd het hier niet langer uit. Dan moet het maar hard tegen hard.”

Zij probeerde 't één keer nog, want zij was zoo boos niet op hem. „Wat dan, Amaury, zeg jij dan een uitweg. Waarop moeten wij dan wachten? De nichten zijn nog zoo jeugdig, die kunnen nog wel dertig jaar mee. Maar *ik* ben hier gauw dood van narigheid.”

Hij zeide: daarin had zij gelijk, zijn leven was bedorven. Voorts zweeg hij, zooals hij thans altijd zweeg, want hij had 't opgegeven. Hij had ervaren, dat goede woorden Francientje als prikkelen in 't vleesch waren en elke poging tot bemiddeling en zoen haar opzweepte. Hij liet haar kijven als zij keef, en kalmeerde en troostte niet meer. Hij koos nu openlijk partij voor Nancy en Charlotte, en Francientje was niet ver van de waarheid af als zij zeide dat hij haar beu was geworden.

„Dan zal ik mijzelf wel helpen, dan zal ik alleen wel weg,” zeide Francientje, hard en koud. Zij dacht: „ik zal het kunnen, ik zal Amaury en het kind kunnen teruggeven.”

Zij ging in dien tijd naar haar broers Meindert en Ewout, om raad. Want thuis durfde zij er nog niet mee aankomen. En reeds bij Meindert stak zij zoo suffisant haar licht op, dat er voor Ewout geen straal aan viel toe te voegen. Want Meindert was een kranige dokter, om zijn scherpe diagnose bekend: hij had het op een briefje. „In die oude families kreeg je decadenten, sommige dynastieën, bijvoorbeeld de laatste vorsten uit het Huis Valois — 't hof was immers een clandestien gekkenhuis! En dan was er bovendien hier een geval van inteelt in de derde filiatie. — Maar als je alle factoren liet gelden,

dan was VerDoren werkelijk heel goed, en er was toch ook een voordeelig gezond kind geboren.”

— In het zakelijke ging Ewout met zijn broer accoord. Maar omdat hij gemoedelijker was, en zijn zuster zeer toegedaan, had hij ook nog gevoelsoverwegingen. „Amaury was toch altijd zoo trouw en goed voor haar geweest, wat wilde zij hem nu aandoen? Zij moest zich ook niet aan alles zoo ergeren. Wat gaf dat nu, of die ouwe juffrouwen in 't laantje nog een tijdje met zijrupsen speelden — daarvoor erfde Amaury later 't heele goed. Ze moest een beetje verdragen leeren. Ze moest zich driemaal bedenken, eer zij zoo'n korfje met kievitseieren uit handen liet vallen.”

Maar Francientje schudde 't hoofd; neen, 't was niet iets kostbaars, 't was stof en asch, wat zij in handen hield. Zij wist het nu, want Meindert, die de allerknapste was, had 't haar gezegd. De Merles en de Cuyven waren decadenten, 't laantje was een clandestien gekkenhuis en haar man een geval van inteelt in de derde filiatie.

* * *

Den dag na 't bezoek aan Ewout ging zij weer naar 't Paradijs. En niemand wist, dat haar koffer gepakt stond. Zij was met Amaury's sleutel binnengegaan, eerst was zij er alleen met het kind, later kwamen de Merles. Zij zaten met haar drieën te handwerken, niemand zei een woord. En Lambert Vincent speelde zoet met celluloid eendjes in een teil water, wat verder op 't pad. Hij had zich geducht nat gemaakt en zijn moeder zag het.

„k Zou er nu maar es mee uitscheien — je drijft.”

Zij nam hem mee en zette hem in de keuken neer. Zij ging in 't kamertje het extra stel kleertjes halen, dat altijd klaar lag, zij trok hem zijn natte goedje uit en hing dat over een droogrekje. Zij kleedde Vincent van top tot teen weer aan — voor de laatste maal. Toen ging zij op den matten stoel voor 't aanrecht zitten met het kind op haar schoot en keek door 't raam op 't land, waar zij eenmaal 's avonds wandelde met Amaury. „Nu is Amaury weer voor de nichten alleen en 't kind is voor haar alleen. Nu hoeven ze niet meer met mij te deelen.”

Zij keek naar de kleine, veelgebruikte dingen in 't rond; naar 't

schouwtje, 't fornuisje, 't pompje; de luiken van 't raam met zijn ouderwetsche ruitjes. „Amaury zal nooit iets laten veranderen, alles zal er nog precies zoo uitzien als 't goed voor Bertje is.” Zij drukte 't kind tegen zich aan, zij kuste zijn tuinknuistjes, zijn nekje, zijn kruintje; zij streek met haar vinger langs zijn neusje en zijn blonde brauwjes. Nu zette zij hem op zijn knietjes in haar schoot en legde zijn armpjes om haar hals: „Bertje ook zoentjes geven.”

Het kind deed wat hem gevraagd was en vond het toen mooi genoeg. Hij had zijn aardigheid af van 't dichte keukentje en 't zitten op schoot. Hij wou naar zijn eendenkom terug om alles nog eens onder te plassen. Maar zijn moeder zei: „nee jong, dat kan niet, anders drijf je meteen weer en dan heeft tante Charrie geen goed meer voor je. Laat moeke je paard nog maar es inspannen.”

Zij bracht het kind in den tuin weer met zijn spel op dreef. Zij keerde voorzichtig de teil om over de goudbloemen en hing hem op 't plaatsje weer tegen den muur. Zij was verward en suf, en wist niet recht hoe zij haar hoed en mantel moest weghalen. Eindelijk meende zij dat open 't beste was: als er wat gevraagd werd zou zij antwoorden.

Zij moest nogmaals in 't kamertje gaan; daar stond zij opeens voor de oude speelkast. En zij zag weer, als voor oogen, het croquet-spel van Amaury Merle, zij zag zichzelf in haar centje weer spelen met de drie ballen. En hoorde de scheiding zich voorzeggen, die nu gekomen was: „Amaury, die dood is. . . .”

— Francientje kleepte zich aan en wandelde bedaard het pad af. Zij ging de deur uit en trok die zachtjes dicht. „Wij hebben nu toch totaal geen schuld,” zeiden de Merles, „wij hebben niets hoegenaamd gedaan om haar te prikkelen. Nu is zij met een kwaden kop naar huis gegaan. Gelukkig, dat zij Vincent hier heeft gelaten.”

Zij meenden: naar 't huis op 't Visvliet. Zij hoorden 's avonds van Amaury, dat Francientje hem had verlaten.

— Zij kwam desolaat op Keidorp aan; haar vader toornde en wilde haar niet ontvangen. „'t Is ongehoord — 't is godgeklaagd wat je gedaan hebt — je man verlaten — je kind verlaten. Maar je blijft hier niet, ik hou je hier niet, je gaat terug, zoowaar als ik je vader

ben — als ze je tenminste nog hebben willen. Jij en Meindert, die zeggen dat de VerDorens gek zijn — je lijkt het zelf wel. En Meindert zal ik ter verantwoording roepen.”

Haar moeder kwam tusschenbeiden en zeide: „Ach Johan, wij weten niet alles. Zie je dan niet dat zij geheel ondermijnd is? 't Is ons kind, wij mogen niet hard oordeelen.” En hoewel Moeke 't voor haar opnam, leek het Francientje toe, dat haar vader gelijk had, en zij nam nu grif aan dat zij een ongehoorde, godgeklaagde daad had gedaan — alleen op haars vaders gezag.

De vrees van dokter Phriss dat Francientje niet zou mogen terugkeeren, werd wel bewaarheid. En zij zelf wilde ook niet, onder geen beding. „Doe maar geen moeite,” zeide zij, „Amaury is zoo niet, de nichten zitten er achter.” Zij zeide ook, dat klonk bar onbeschaamd, en toch was de bedoeling oprecht: „Ik zal nog wel eens trouwen en andere kinderen krijgen. Laten zij in die poppenkast Bertje dan maar houën.”

Zij nam de wijk bij Meindert, en op Meinderts advies dreef zij de scheiding door. Zij hertrouwde werkelijk, met den arts-heerenboerenzoon, die *vues* op haar was blijven houden. Zoo werd zij zelf doktersvrouw op een groot dorp in Groningen. Maar de arme Fransje had haar krachten overschat. Zij had voor echtgenoot een slechten ruil gedaan. Zij kreeg ook geen kinderen meer en treurde zich dood om Bertje. Zij had hem nu wel met twintig vrouwen willen deelen en toegeven, dat hij op de VerDorens leek; zij had hem wel altijd voluit Lambertus Vincentius willen noemen, als zij hem daardoor had weergekregen. Haar man werd woest als zij om 't kind schreide en gedoogde niet, dat zij 't ooit bezoeken ging. Hij was een materialistische kinkel, die altijd maar zei, dat 'n mensch geen ziel had — anders had hij die toch es moeten zien, bij sectie. . . . Francientje werd spoedig net zoo slap en sukkelig als zij eenmaal kordaat en flink geweest was, en hij vergat haar al bij haar leven, toen zij zoo lang ziek lag en maar niet beteren wilde. — En noch de kunde en ervaring van haar vader, noch de kranige diagnose van Meindert, noch het inzicht van Ewout konden Fransje redden, toen de dood haar halen kwam.

— Zoo droevig is dat zonnetje ondergegaan.